

співробітництво у сфері оперативно-розшукової діяльності» носить переважно загальний характер. Це заважає повноцінній імplementації розглянутих положень міжнародно-правових актів у діяльність правоохоронних органів України. Уважаємо доцільним провести фахову дискусію із залученням їх працівників, правозахисників і науковців щодо вироблення найбільш оптимальних шляхів вирішення проблеми.

Список використаних джерел

1. Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 14 вер. 2020 р. № 392/2020. Офіційний вісник України. 2020 р. № 75. Стор. 127. Ст. 2377.

2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності : прийнята резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листоп. 2000 р. Офіційний вісник України. 2006. № 14. Стор. 340. Ст. 1056.

3. Другий додатковий протокол до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах : вчинено у Страсбурзі 8 лист. 2001 р. Офіційний вісник України. 2012 р. № 85. Стор. 491. Стаття 3500.

4. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 22. Ст. 303.

Заворіна Олена Петрівна,

викладач кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук;

Нечаєва Ірина Олексіївна,

викладач кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Термін «штучний інтелект» з'явився в Сполучених Штатах Америки ще наприкінці 50-х років минулого сторіччя. Однак, найбільш прийнятне сучасне визначання штучного інтелекту надали інформаційні підрозділи ФБР спільно з фахівцями лабораторії штучного інтелекту корпорації Google, а саме: «Штучний інтелект – це програмно-апаратний комплекс, який забезпечує підтримку та/або прийняття результативних рішень в динамічному, нестійкому

середовищі у встановлений час на основі завідомо неповної, нечіткої та за відсутності повної доказової інформаційної бази» [1]. Доведено, що адаптивний штучний інтелект, з вирішенням поставлених завдань, буде справлятися успішніше, ніж будь-який людський мозок (чи навіть ціла низка фахівців). Машини вже краще нас самих розуміють наші споживчі переваги завдяки фінансово-мотивованим адаптивним алгоритмам, які відстежують нашу поведінку в мережі Інтернет. Але йде робота і над іншими завданнями, такими як «розумна» охорона правопорядку і виявлення потенційно можливих ситуацій жорстокої поведінки з дітьми, причому і те й інше реалізується за допомогою зіставлення не пов'язаних між собою на перший погляд даних [2].

Впровадження технологій штучного інтелекту в різноманітні сфери життя здатне якісно змінити їх і сприяти підвищенню результативності будь-якої діяльності, в тому числі і органів досудового розслідування. Так, відповідно статистичних даних, за 2020 рік обліковано 26 595 кримінальних проваджень, за ст. 190 України. Велику частку яких становлять саме кримінальні провадження щодо так званого «фішінгу» (англ. fishing - риболовля, вивідування). Це вид інтернет-шахрайства, метою якого є отримання доступу до конфіденційних даних користувача – логінам та пароліам. Масові розсилки електронних листів від банків, відомих брендів, різних соціальних мереж тощо, з посиланнями на сайт, який зовні важко відрізнити від справжнього, призводить до того, що деякі користувачі під час переходу за посиланнями на підробну сторінку використовують власні логіни та паролі, в результаті чого шахраї отримують доступ до акаунтів та банківських рахунків. Окремо зазначимо про постійно зростаючу кількість купівлі-продажу наркотичних засобів безконтактним способом, з використанням чат-ботів: бот відповідає, які наркотики є в наявності в інтернет-магазині, яка ціна, де сплатити кошти та в якому місці забрати «закладку». Зазначені приклади свідчать, що кримінальні правопорушення, які вчиненні з використанням технологій штучного інтелекту відрізняє висока анонімність, а іноді, як у випадках з чат-ботами, фактично виключає особу правопорушника з процесу злочинної взаємодії, що, в свою чергу, призводить до безкарності. Водночас, не можна говорити про те, що лише злочинність використовує сучасні програмно-технологічні досягнення.

Так, варто відзначити спільні наукові дослідження кафедри штучного інтелекту Харківського національного університету радіоелектроніки (ХНУРЕ) та Головного управління національної поліції в Харківській області в рамках угоди про науково-технічне співробітництво у напрямку: data mining на основі сучасних нейрофаззи технологій обчислювального інтелекту, інтелектуальних технологій в правоохоронній діяльності.

Результати цих досліджень впроваджені в інформаційно-аналітичний комплекс – «RICAS – Realtime intelligence crime analytics system» [3].

Це унікальна інтелектуальна система кримінального аналізу даних, яка об'єднала в єдиному просторі основні і найсучасніші методи і методики кримінального аналізу та аналітичного пошуку в реальному часі, що дозволяє значно підвищити ефективність і результативність розкриття кримінальних правопорушень по гарячих слідах і нерозкритих раніше кримінальних правопорушень. RICAS дозволяє виконувати наступні види аналізу:

- аналіз кримінального стану (crime pattern analysis);
- аналіз загального профілю (general profile analysis);
- аналіз конкретного розслідування (case analysis);
- порівняльний аналіз (comparativ analysis);
- аналіз групової злочинності (offender group analysis);
- аналіз особливостей профілю (specific profile analysis);
- аналіз розслідувань (investigation analysis).

Призначення вказаної системи: підвищення ефективності використання інформаційних обліків в оперативно-розшуковій діяльності співробітників правоохоронних органів, досудовому розслідуванні, діяльності з охорони громадського порядку; зменшення часу реакції на вхідну інформацію про кримінальні правопорушення, і, як наслідок, більш ефективне їх розкриття по гарячих слідах; профілактика і попередження кримінальних правопорушень; підвищення якості та своєчасності управлінських рішень керівників усіх рівнів відповідальності [4]. Нажаль, широкого та ефективного використання, на даний момент, ця система не набула.

Крім того, у травні 2020 року міністр юстиції України Денис Малюська заявив, що уряд нашої держави має намір використати штучний інтелект для оцінки ризиків під час призначення запобіжних заходів у кримінальному провадженні.

Ця заява мала широкий резонанс та піднімає значне коло юридичних, психологічних, філософських та етичних питань. Штучний інтелект, позбавлений вад людської психіки, хоча б у теорії, здатний забезпечити значно об'єктивніший результат аналізу складного набору фактів та ухвалити більш раціональне рішення. Якщо додати, що штучний інтелект не має емоцій, не може відчувати симпатії або антипатії до людини, не потребує грошей тощо, то ми матимемо очевидно більш справедливого та незалежного суддю [5]. Водночас, варто відзначити, що на сьогодні подібні програми вже впроваджені та працюють, так програма Harm Assessment Risk Tool (Великобританія), яка допомагає здійснювати вибір між триманням під вартою або застосуванням альтернативного запобіжного заходу, заснована на алгоритмі штучного інтелекту. Тестування показало, що

алгоритм може вирахувати у 98% випадках, що затриманий не становить небезпеки та вірно визначати у 88% випадках осіб, які знаходяться в групі ризику [6].

На нашу думку, штучний інтелект не може замінити суддів, однак, ніщо не забороняє оптимізувати роботу судді та суду шляхом залучення штучного інтелекту.

Штучний інтелект використовується дедалі більше і його можливостями все частіше зловживають. Правозахисники хвилюються про порушення фундаментальних прав людини та приватності з поширенням таких технологій, порушення та дотримання саме етико-правових аспектів використання штучного інтелекту.

На думку експертів, правила використання штучного інтелекту повинні поважати всі фундаментальні права осіб, мати запобіжники, що зможуть їх забезпечити. Також вони повинні включати гарантії того, що люди можуть оскаржувати прийняті алгоритмами рішення. Потрібно пам'ятати, що штучний інтелект не замінює людини, а істотно полегшує їй життя в сучасному світі, де важлива швидкість обробки інформації і те, наскільки ефективно розподілені ресурси (час, фінанси, матеріальні цінності).

Тож експерти закликають проводити більше досліджень, щоб з'ясувати потенційно дискримінаційні ефекти від масового використання штучного інтелекту. На наш погляд, перш за все це стосується використання штучного інтелекту в кримінальному судочинстві.

Список використаних джерел

1. 7 Revealing Secrets – How Facebook is using Artificial Intelligence. URL: <https://itchronicles.com/artificial-intelligence/7-revealing-secrets-how-facebook-is-using-artificial-intelligence/>.

2. Мария Спиropулу «Зарождающиеся химеры «машина-человек»». Что мы думаем о машинах, которые думают: Ведущие мирове учене об искусственном интеллекте / Джон Брокман; Пер. с англ. – М.: Альпина нон-фикшн, 2017. с. 533.

3. «RICAS – Realtime intelligence crime analytics system». URL: <https://ricas.org>.

4. Д.Ю. Узлов «Про допомогу штучного інтелекту у запобіганні та виявленні злочинів». URL: <https://nure.ua/pro-dopomogu-shtuchnogo-intelektu-u-zapobiganni-ta-vijavlenni-zlochyniv>.

5. Сергій Зяць «Может ли робот судить человека?». URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/columns/2020/05/28/7253558/>.

6. Ovchinskii V. Tekhnologii budushchego protiv kriminala [future technologies against crimes]. Moscow, knizhnyi mir publ., 2017. 288 p.